

Stanisław Zbigniew Stopa

1914 – 1997

Stanisław Zbigniew Stopa urodził się 10 sierpnia 1914 r. w Nowym Sączu. Świadectwo dojrzałości uzyskał w Państwowym Klasycznym Gimnazjum w Bydgoszczy w 1931 r. Studiował na Wydziale Górniczym Akademii Górniczej w Krakowie i w 1935 r. uzyskał absolutorium. Na III roku studiów podjął nadobowiązkowe zajęcia z paleobotaniki i stratygrafii karbonu produktywnego u prof. Jana Jarosza, który w roku 1934 powołał Stanisława Z. Stopę, jeszcze studenta IV roku, na stanowisko zastępcy asystenta, a kilka miesięcy później na stanowisko asystenta, na którym pozostał do wybuchu wojny. W tym okresie prowadził samodzielnie zajęcia praktyczne ze studentami Wydziału Górniczego i intensywnie badania naukowe głównie z zakresu fitostratygrafii. W okresie okupacji Stanisław Z. Stopa pracował w różnych przedsiębiorstwach w Krakowie.

Po wyzwoleniu Krakowa powrócił Stanisław Z. Stopa na stanowisko asystenta w Katedrze Paleontologii Akademii Górniczej. W 1946 r. uzyskał dyplom mgr inż. górniczego, a następnie nominację na adiunkta i podjął na Wydziale Geologiczno-Mierniczym wykłady z paleobotaniki. Po półrocznych studiach specjalistycznych w zakresie paleobotaniki i geologii węgla, odbytych w latach 1948–1949 w Instytucie Węglowym w Lille i Szkole Górniczej w Paryżu oraz Muzeum Przyrodniczym w Brukseli, zakończył pracę nad monografią roślin paprociolistnych górnego namuru i najniższego westfalu którą, jako rozprawę doktorską, obronił w 1951 r. W 1953 r. powierzono Stanisławowi Z. Stopie funkcję kierownika Zakładu Geologii Złóż Węgla w Katedrze Złóż Węgla, w rok później uzyskał stopień docenta i stanowisko samodzielnego pracownika nauki. W 1959 r. otrzymał nominację na kierownika Katedry Złóż Węgla, a w 1969 r., po reorganizacji Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego, został kierownikiem Zakładu Złóż Węgla Kamiennego. Funkcję tę pełnił do emerytury, na którą przeszedł w 1984 roku. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1963 roku, a tytuł profesora zwyczajnego w 1974 r.

W latach 1936–1939 i 1945–1963 Stanisław Z. Stopa był współpracownikiem naukowym Instytutu Geologicznego w Warszawie, a w latach 1950–1952 zastępcą kierownika działu geologicznego Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach i wykła-

downą geologii historycznej i paleontologii na Wydziale Górniczym Politechniki Śląskiej.

Działalność naukowa Profesora S. Z. Stopy dotyczyła wielu kierunków. Wyniki badań zostały opublikowane w ponad 70 monografiach, artykułach naukowych, komunikatach i domiesieniach. Bardzo wiele interesujących wyników badań nie zostało opublikowanych.

W początkowym okresie działalności naukowej prowadził Profesor badania głównie paleobotaniczne i fitostratygraficzne utworów westfalu i górnego namuru w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym. W tej dziedzinie stał się niekwestionowanym autorytetem w kraju i zagranicą.

W latach późniejszych, w związku z prowadzonymi wykładami o różnej tematyce, a także współpracą z pozauczelnianymi jednostkami naukowo-badawczymi, przedsiębiorstwami geologicznymi i kopalniami węgla bardzo rozszerzył się wachlarz zainteresowań badawczych Profesora. W zakresie badań stratygraficznych i surowcowo-geologicznych opracował profil warstw porębskich i zbadał pod względem geologicznym poziom ilu montmorylonitowego w okolicy Bytomia. Innym zagadnieniem, które kilkakrotnie podejmował Profesor był problem wyrzutów gazów i skał w Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym. Samodzielnie i ze współpracownikami studiował budowę geologiczną różnych rejonów GZW, w wyniku czego powstały opracowania tektoniczne obszaru Zabrze–Chorzów–Bytom. Kilka prac z tej dziedziny nie zostało zakończonych. Geneza węgla i klasyfikacja formacji węglonośnych to tematy, które stale były przedmiotem zainteresowania Profesora. Długoletnie studia na ten temat doprowadziły do powstania oryginalnej antrakogenetycznej klasyfikacji formacji węglonośnych. W zakresie prac o charakterze metodycznym prowadził studia na temat identyfikacji pokładów węgla.

Znakomicie opanowany warsztat badawczy, doskonała znajomość paleobotaniki karbonu, geologii węgla oraz złóż węgla Polski i świata dawała Profesorowi możliwość prezentowania swoich osiągnięć za granicą. Wygłosił szereg referatów na międzynarodowych kongresach geologicznych i zagranicznych konferencjach naukowych oraz w trakcie wizyt składanych w różnych ośrodkach naukowych Europy. Złożona na IV z Międzynarodowym Kongresie Geologii i Stratygrafii w Heerlen propozycja Profesora aby termin Sylezjen wprowadzić jako nazwę dla europejskiego podsystemu karbońskiego została zaakceptowana przez komisję międzynarodową.

Profesor był znakomitym dydaktykiem. Doskonale czytany w bieżącej literaturze geologicznej przekazywał słuchaczom – studentom, uczestnikom seminariów i sympozjów, starannie opracowany, jasny i przemyślany wykład uwzględniający aktualny stan wiedzy poszerzony o wyniki własnych badań geologicznych, których rozległość tematyczna była cechą charakteryzującą Profesora. Głównymi przedmiotami wykładanymi dla studentów, oprócz prowadzonej tuż po wojnie paleobotaniki, były „Geologia złóż węgla Polski i świata” oraz od podstaw opracowane przedmioty: „Geologia formacji węglonośnych” i „Górnico-geologiczne warunki eksploatacji pokładów węgla”. Z zakresu geologii złóż węgla opracował profesor obszerny skrypt na temat torfów i torfowisk oraz obszerny rozdział na temat karbonu do słownika stratygraficznego. Jedną z form ilustracji wykładów były organizowane przez Profesora wycieczki geologiczne dla studentów, w celu poznania polskich i zagranicznych złóż węgla; brali w nich udział również pracownicy Katedry.

Uczniami Profesora jest ponad trzy tysiące absolwentów Akademii Górniczej, a następnie Akademii Górniczo-Hutniczej, geologów i górników, z których wielu osiągnęło wysokie stanowiska w nauce i przemyśle. Kilku z nich wykonało pracę magisterską pod kierunkiem Profesora. Wypromował Profesor kilkunastu doktorantów z kraju i z zagranicy, kilku wykonało prace habilitacyjne w Zakładzie przez Niego kierowanym.

Dwukrotnie pełnił Profesor funkcję prodziekana Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego, przewodniczącego i wiceprzewodniczącego komisji rekrutacyjnej na Wydziale, członka senackich i rektorskich komisji, członka komitetów 40- i 50-lecia istnienia AGH i wielu innych. Przez wiele lat pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Nauk Geologicznych Oddziału PAN w Krakowie.

Był Profesorem bardzo czynnym organizatorem życia społecznego i ruchu związkowego. W latach 1936–1939 działał jako przewodniczący Naukowego Koła Górników organizując m. in. wycieczki naukowe do kilku krajów Europy. W latach 1945–1948 dał się poznać jako organizator i sekretarz Komitetu Organizacyjnego Stowarzyszenia Wychowanków AGH w Krakowie, a w latach 1953–1973 był wiceprzewodniczącym Zarządu SW AGH. W dowód zasług położonych dla Stowarzyszenia oraz dla nauki i przemysłu górniczego został wybrany w 1968 r. honorowym członkiem SW AGH. Z zaangażowaniem od 1946 r. pracował w ruchu związkowym, głównie w Krakowie, a w latach 1950–1952 – także w Katowicach; brał udział w organizowaniu Związku Zawodowego Pracowników Wyższych Uczelni w Krakowie, pełnił funkcję sekretarza pierwszego zarządu organizacji związkowej ZNP na AGH, był członkiem SITG-NOT od początku jego istnienia i wieloletnim przewodniczącym Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Okręgu Krakowskiego SITG.

Za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną otrzymał Profesor Stanisław Z. Stopa szereg nagród rektora i nagrodę zbiorową Ministra Górnictwa i Energetyki. Otrzymał szereg odznak honorowych i dyplomów, w tym m.in. srebrną i złotą odznakę honorową NOT i odznakę honorową Krakowskiego Oddziału SITG. Został uhonorowany odznaczeniami państwowymi: Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski.

Zmarł 21. 11. 1997 r. Rzesze przyjaciół i wychowanków oraz współpracownicy i Rodzina odprowadziły Profesora w dniu 27.11.1997 r. na wieczny spoczynek na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Ireneusz Lipiarski

Najważniejsze publikacje prof. dr. inż. Stanisława Zbigniewa Stopy

- 1936 O zmianie flory karbońskiej wśród pokładów węgla w Jaworznie i o jej znaczeniu stratygraficznym. *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, 12: 294–334.
- 1938 Flora i stratygrafia warstw rudzkich w okolicy Katowic. *Biul. PIG*, 7: 1–18.
- 1951 Z badań nad występowaniem CO₂ w Zagłębiu Dolnośląskim. *Biul. GIG*, 2/1: 5–6. Katowice
- 1954 Podział stratygraficzny warstw pogranicznych namuru i westfalu na Górnym Śląsku. *Biul. IG*, 92: 1–32.
- 1955 Granica warstw zabrskich i rudzkich na obszarze kopuły zabrskiej (pokład 420 i 510). *Ibidem*, (do użytku służbowego), 1–23. Warszawa
- 1957 Podział stratygraficzny karbonu produktywnego w Zagłębiu Gómośląskim. *Ibidem*, 115: 195–262.
- 1957 Granica warstw orzeskich i łaziskich w okolicy Jaworzna. *Ibidem*, 115: 263–288.
- 1957 Warstwy zabrskie w okolicy Knurowa i Sońnicy oraz w okolicy Bytomia. *Przeł. Geol.*, 5/8: 358–364.
- 1957 Rośliny paprociolistne (*Pteridophylla*) górnego namuru i najniższego westfalu na Górnym Śląsku. *Prace IG*, 13: 1–208.
- 1959 Nowe ujęcie warstw siodłowych: warstwy zabrskie = namur B. *Zesz. Nauk. AGH, Geologia*, 3: 2–22.
- 1960 Dwa bliźniacze pokłady węgla warstw zabrskich w okolicy Chorzowa i Siemianowic. *Biul. IG*, (do użytku służbowego), 1–16.
- 1961 L'anticlinal de Zabrze (Carbonifère de la Haute Silésie). *Bull. L'Acad. Pol. de Sci.*, 9/4: 29–33. (wspólnie z M. Domagałową).
- 1962 Le synclinal de Ruda comme limite entre les plis sub-méridionaux et les plis transversaux dans le Carbonifère de la Haute Silésie. *Bull. L'Acad. Pol. de Sci.*, 10/4: 201–204. (wspólnie z K. Matlem).
- 1962 Subdivision stratigraphique du Houiller en Pologne. *Compte Rendu du IV Congr. de Stratigr. carbonifère à Heerlen*. 3: 683–696. Maastricht.
- 1963 Le niveau stratigraphique d'argile à montmorillonite dans la série paraliq. du Houiller aux environs de Bytom (Haute Silésie). *Bull. de l'Acad. Pol. de Sci. ser. Géol. et Géogr.* 11/3: 141–144.
- 1963 Karbońska synklina mikulczycka i próg miechowski jako południowe obrzeżenie niecki bytomskiej od zachodu. *Spraw. z pos. Kom. O. PAN* w Krakowie: 232–234.
- 1963 Utwory montmorillonitowe warstw porębskich w niecce bytomskiej. *Przeł. Geol.*: 333–335. (wspólnie z A. Bolewskim i Z. Michałkiem).
- 1964 Geologia złóż węgla i torfu. Cz. I. AGH, skrypt uczelniany. 78: 1–160. Wyd. AGH, Kraków.
- 1967 Problematyka stratygraficznego podziału karbonu krakowsko-śląskiego w świetle paleobotaniki. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 37/1: 7–39.
- 1967 O pojęciu formacji węglonośnej i jej genezie. *Przeł. Geol.* 15/3: 1–5.
- 1967 Słownik stratygraficzny – Karbon, [W:] Słownik stratygraficzny. Wydawnictwa Geologiczne.
- 1968 Prolégomènes à la classification génétique des formations houillères. *Compte Rendu de la 23 Session du Congrès Géol. Intern. à Prague*. 11: 71–83.
- 1968 Klasyfikacja antrakogenetyczna formacji węglonośnych. *Prace Geologiczne*. Kom. Nauk Geol. O. PAN w Krakowie. 49: 1–61.
- 1977 Profil stratygraficzny warstw załęskich w okolicy Żor. [W:] Mat II Symp. „Geol. formacji węglonośnych Polski”: 8–9. Wyd. AGH, Kraków.
- 1983 Charakterystyka stratygraficznego profilu wielopokładowej formacji węglonośnej za pomocą podziału go na elementarne formacje węglonośne jednozłogowe. [W:] Mat. VI Symp. „Geol. formacji węglonośnych Polski”: 5–6. Wyd. AGH, Kraków.
- 1984 Geologiczne uwarunkowania nagłych wyrzutów CO₂ i skał w złożu węglowym kopalni “Nowa Ruda” (Sudety). [W:] Mat. VII Symp. „Geol. formacji węglonośnych Polski”: 86. Wyd. AGH, Kraków.
- 1984 Próba uściślenia pojęcia węgla w geologii i petrologii. [W:] II Konf. nauk. nt. Petrologii węgla: 24–26. Wyd. AGH, Kraków.